

переривають вагітність”; *p53 gene (protein 53, tumor protein 53)*, “протеїн, що зупиняє розвиток злоякісної пухлини”; *H1N1*, “свинячий грип”; *HTLV-1 (LAV-1)*, *HTLV-2 (LAV-2)*, *HTLV-3* (стадії розвитку вірусу ВІЛ) та низка назв ліків (*d4T*, *IL-2*, *JTK-303*, *KMD-3213*, *VX-222*):

But it is a close chemical relative of the abortion pill RU-486, raising the possibility it could theoretically be used to induce abortion by making the womb inhospitable for an embryo (The Seattle Times, 12 Jun., 2010).

Особливий видом абревіатур є ініціальні скорочення словосполучень із прийменником *to*, який замінюється на цифру 2 на підставі омофонічності. Такий механізм спочатку використовується у номінаціях сфери економіки (*B2B*, *B2B2C*, *B2C*, *C2C* і ін.) і інформаційних технологій (*P2P*). У сфері медицини нами була зафіксована лише одна така одиниця *M2A Capsule (mouth-to-anus)* та її синонім *M2A Swallowable imaging capsule*:

This year the video pill became a reality. Known as the M2A capsule, it is being marketed by Given Imaging, an Israeli company (The New York Times, 15 Dec., 2002).

Таким чином можна зробити наступний **висновок**. Ініціальне скорочення є дієвим механізмом номінації нових явищ і феноменів світу медицини й охорони здоров'я, що пояснюється як когнітивно-прагматичними (мінімальне зосередження мисленневих зусиль комунікантів на мовному знакові), так і прагматико-дискурсивними факторами (зручність використання скорочень у медичній терміносистемі). До **перспектив** дослідження відносимо застосування методологічного апарату когнітивної лінгвістики для детального визначення когнітивних моделей, задіяних під час дії механізму скорочення.

Література

- Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка : уч. пособ. для ин-тов и фак-тов иностр. языков / Заботкина В.И. – М. : Высшая школа, 1989. – 126 с. *Зацний Ю.А.* Развитие словникового состава английской лексики в 80–90-е годы XX столетия : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / Зацний Юрий Антонович. – Запоріжжя, 1999. – 405 с. *Снікеєва С.М.* Системність і розвиток словотвору сучасної англійської мови : монографія / Снікеєва С.М. – Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2006. – 303 с. *Калинович Л.П.* Неологизмы-сокращения / Л.П. Калинович // Английские неологизмы. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 118–126. *Мельцер Е.М.* К вопросу о процессах словообразования в английском языке / Е.М. Мельцер // ИЯШ. – 1957. – № 4. – С. 17–27. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 1., P. 1 : A–F* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – P. 1–1508. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 1., P. 2 : G–O* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – P. 1509–2870. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 1., P. 3 : P–Z* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – P. 2871 – 4129. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 2 : New acronyms, initialisms, and abbreviations. 1996 suppl.* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – 261 p. *Hewlett B.* Ebola, Culture and Politics: The Anthropology of an Emerging Disease / Hewlett Barry. – Belmont, Ca. : Thomson Wadsworth, 2008. – 183 p. *Stimola A.* Ebola / Stimola Aubrey. – New York : The Rosen Publishing Group, 2010. – 80 p.

УДК: 811.112.2'36(09)

ФАХУРДІНОВА М. А.

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ЧАСОВІ ФОРМИ КОНСТРУКЦІЇ TUN+ІНФІНІТИВ У ДІЄСЛІВНІЙ ПАРАДИГМІ РАННЬОНОВОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКОГО ПЕРІОДУ (ПРЕЗЕНС, ПРЕТЕРИТ)

У статті розглядаються найбільш використовувані часові форми (презент, претерит) конструкції *tun+інфінітив* у ранньоноворхньонімецький період.

Ключові слова: аналітична перифрастична конструкція, ранньоноворхньонімецький період, теперішній час, минулий час.

Фахурдінова М. А. **Временные формы конструкции *tun+инфинитив* в глагольной парадигме ранневерхненемецкого периода (презент, претерит).** В статье рассматриваются наиболее употребительные временные формы (презент и претерит) конструкции *tun+инфинитив* в ранневерхненемецкий период.

Ключевые слова: аналитическая перифрастическая конструкция, ранневерхненемецкий период, настоящее время, прошедшее время.

Fakhurdinova M. A. Temporal forms of construction *tun*+infinitive in the verbal paradigm of the ENHG (present tense, past tense). The article deals with the most common temporal forms (present tense and past tense) of construction *tun*+infinitive in the ENHG.

Key words: analytical periphrastic construction, Early New High German, present tense, past tense.

Перифрастична конструкція *tun*+інфінітив за своїми структурними характеристиками відповідає синтаксичним аналітичним конструкціям. В її основі лежить поєднання фінітної форми дієслова *tun* та інфінітиву повнозначного дієслова. **Актуальність** представленої розвідки зумовлена відсутністю ґрунтовних досліджень і недостатньою вивченістю аналітичної перифрастичної конструкції *tun*+інфінітив

Об'єктом дослідження є перифрастична конструкція *tun*+інфінітив. **Предмет** дослідження – часові форми конструкції в ранньоновіверхньонімецький період. **Мета** статті – дослідити особливості вживання конструкції *tun*+інфінітив в дієслівній парадигмі ранньоновіверхньонімецького періоду. Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких **завдань**: проаналізувати використання конструкції *tun*+інфінітив в ранньоновіверхньонімецький період; виокремити причини вживання перифрази переважно в презенсі та претериті; описати розгалужену структуру теперішнього часу ранньоновіверхньонімецької мови.

Дієслівна система ранньоновіверхньонімецького періоду представлена наявністю усіх існуючих в сучасній німецькій мові часів, станів, способів. При цьому "підґрунтям усієї системи слугує складна диференціація часів" [Жирмунський 1965, с. 248]. Дієслово в індикативі актуалізує 6 часів: теперішній (презенс), три минулих (претерит, перфект, плюсквамперфект) і два майбутніх (футурум I і II).

Аналітична конструкція *tun*+інфінітив вживається в ранньоновіверхньонімецькій мові переважно в **теперішньому часі** (58% проаналізованих контекстів), що можна пояснити рядом причин.

З'явившись в середньовіверхньонімецький період внаслідок переосмислення каузативної конструкції, перифраза *tun*+інфінітив інтегрується в систему мови. Розквіт бюргерської літератури, наявність великої кількості творів у віршованій формі стають причиною масового поширення перифрастичної конструкції в ранньоновіверхньонімецький період. Перифраза є незамінним помічником в написанні римованих текстів. Семантично нейтральний *tun* виступає формальним елементом, до нього приєднуються особові закінчення, а смислове дієслово залишається незмінним. Використання художніх прийомів латинської риторики, окрім дотримання ритмічних кінцівок речення, характеризується також широким застосуванням синонімів. Одним з таких синонімічних засобів виступає конструкція *tun*+інфінітив, що конкурує з синтетичною формою презенса. Крім того, перифраза є зручним елементом, що дозволяє уникати появи складних фонетичних послідовностей, а також підтримувати певний порядок слів у реченні, акцентуючи увагу на нефінітній формі лексичного дієслова. Порівняно з синтетичною формою дієслова аналітична форма дозволяє збудувати речення з рамковою конструкцією, що робить висловлювання більш ритмічним і напруженим.

Тексти ранньоновіверхньонімецького періоду рясніють різноманіттям графічних форм дієслова *tun* в презенсі: *thun, tuhn, tü, thund, thü, thon, tute, tuond, dut, tüt, duet, deit, tustu, dont, tön, toen, tân, tain, thain*. Це пояснюється не лише відмінностями між діалектами, але й тим, що ранньоновіверхньонімецькі твори (особливо 14-15 ст.) не завжди "точно відтворювали діалект тієї місцевості, де вони створювалися, і якраз в той момент його розвитку, коли відповідний пам'ятник створювався" [Адмоні 1963, с. 108-109].

Розбіжності пов'язані з певними граматичними традиціями, які складаються упродовж століть в різних канцеляріях. А канцелярії, у свою чергу, теж впливають одна на одну. Так "писарі нерідко переїжджають з місця на місце, приносячи з собою в одну канцелярію традиції інших канцелярій і свої власні особливості письма, в яких могли тією чи іншою мірою відбитися особливості їх рідного діалекту" [Адмоні 1963, с. 108-109]. Крім того, А. Бах підкреслює, що і пізніше "у сучасників Лютера потреба користуватися при друкуванні

книг суворо обов'язковими мовними і орфографічними нормами була розвинена, напевно, незначною мірою" [Бах 2011, с. 171].

Тому основними чинниками, що сприяють появі численних графічних варіантів дієслова *tun* в теперішньому часі, є діалектні відмінності, відсутність орфографічних норм, граматичні традиції канцелярій та їх взаємний вплив.

Зупинимось детальніше на особливостях конструкції *tun*+інфінітив в презенсі. Теперішній час є розгалуженою структурою й актуалізує дії пов'язані та непов'язані з моментом мовлення. Перший носить назву **теперішнього актуального** і ділиться, у свою чергу, на підвиди, які реалізуються в певних контекстах:

- **Теперішній час моменту мовлення** конкретизує дію, що відбувається безпосередньо у момент мовлення:

1) *Inmassen E. Hochw. vnd Hrl. ich es hiermit zu dem End in optima forma praesentiren thue / gantz vnterdienstfleissig bittende / [...]* [НС] ([...] *цим я під кінець в найкращій формі представляю старанного прохача*)

2) *Ich thue bitten und vermahnen* [DWB] (*Я прошу та суворо попереджаю*).

У цих реченнях відсутні спеціальні контекстуальні маркери, що підкреслюють здійснення дії в даний момент, але на це вказує семантика дієслів *praesentiren*, *bitten* und *vermahnen*. У текстах ранньоновісверхньонімецького періоду теперішній час моменту мовлення зустрічається досить рідко, тому що перифрастичний *tun* зазвичай привносить до семантики конструкції імперфективні значення: тривалості, повторюваності та ін.

- **Розширений теперішній час** означає дії та стани, що реалізуються не лише у момент мовлення, але і до і після нього, характеризується тривалістю і представляє найчисленнішу групу:

3) *das ich den vater lieben thu* [DWB] (*що я батька люблю*). В цьому прикладі тривалість протікання дії виражається дуративною семантикою дієслова *lieben*, яке не може позначати одноразові дії;

4) *grosz armut thut uns plagen* [DWB] (*велика бідність мучить нас*). Очевидно, що стан, в якому знаходяться суб'єкти, триває вже певний час і, можливо, триватиме далі;

5) *Das Flämlein so mich queelet, / Noch bleibt in voler glut; / All stund, so vil man zehlet, / Michs ie noch brennen thut* [НС] ([...] *усі години, які тільки можна порахувати, я палаю (згораю)*). Характер дії актуалізує контекст, представлений обставиною часу *all stund* і посилений підрядним реченням *so vil man zehlet*;

6) *Man thut ietzt reden / als wie die Schweden / [WIKI]* (*Зараз говорять як шведи*). Наявність слова *ietzt* в даному випадку не вказує на здійснення дії у момент мовлення, а передбачає розширення сфери теперішнього часу і розмивання його меж.

До цього типу презенса примикає **теперішній футуральний час**, який проектується на продовження дії після моменту мовлення:

7) *so lang ich thu leben* [DWB] (*поки я житиму*);

8) *darüber thut er nicht weiter bitten* [DWB] (*про це він більше не попросить*). Вживання теперішнього часу для вираження майбутнього специфікується зазвичай модальними відтінками (найчастіше це впевненість, намір, готовність вчинити дію) і є можливим за наявності обставини часу. У представлених прикладах співвіднесеність з майбутнім часом передається дуративними маркерами *so lang* і *weiter*, які вказують на те, що дія буде продовжуватись.

- **Теперішній час постійної дії** має узагальнююче, універсальне значення, це знання людини про ті або інші дії, властивості, виражені дієсловом, які не ставляться під сумнів:

9) *Darumb auch vnser Sonn vnd Mon / Herfür thun gehen vnd auffstohn:* [НС] (*Тому також наше сонце і місяць з'являються і встають*).

- **Теперішній неактуальний час** не співвідноситься з моментом мовлення і позначає дії, що повторюються.

10) *du thust der deutschen noth, du thust den krieg beschreiben, du thust die lange zeit mit lesen oft vertreiben* [Gryphius 1884] (*ти описуєш німецьку нужду і війну, ти часто та довго*

проводиш час за читанням). Багатократність, регулярна повторюваність дії актуалізується за рахунок хабітуальних маркерів, таких як *oft, wieder, pflegen*.

11) *Ob ich mynn vnd lieb pflegen mich beraten tun, sunder zweyfel sollt ir wissen [...] [HC]* (*Чи дозволяю я любові про мене піклуватися [...]*) – багатократність реалізується за рахунок дієслова *pflegen* (мати звичку).

12) *viel weiber und mann thun täglich zu ihr rennen und pennen [WIKI]* (*багато жінок і чоловіків щодня до неї біжать і запалюють (вогни)*) – *täglich* підкреслює, що дія повторюється регулярно.

Розширення сфери вживання теперішнього часу зросло в ранньонововісверхньонімецький період за рахунок використання теперішнього історичного часу (*Praesens historicum*), який актуалізує і поживляє опис подій, що відбулися.

13) *Der Triangul in solchen dingn / Den rauhen Drachn herfür thut bringn [HC]* (*Триангул [...] веде сюди пораненого дракона*);

14) *Der Löw viel Jungen ernehren thut / Mit seinem eigenen Fleisch vnd Blut [HC]* (*Лев живить (вигодовує) багато юнаків своєю власною плоттю і кров'ю*);

15) *Also der Vogl den Vogel gut / auß dem Wasser erretten thut [HC]* (*Так птах птаха з води рятує*);

16) *Die schwarzen Rappen thun verzehr / Die todten Körper / nah und ferin [HC]* (*Чорні коні пожирять тут і там мертві тіла*). Опис подій за допомогою теперішнього історичного часу використовується для надання розповіді більшої виразності та допомагає мовцю та слухачу як би перенестись в минуле.

Поширення аналітичної конструкції *tun*+інфінітив в презенсі в ранньонововісверхньонімецькій мові дозволяє інтерпретувати її як засіб відмінювання смислового дієслова. Далі слідує розширення контекстів, сполучуваність з великою кількістю лексем і поширення конструкції на інші часові форми. Якщо *tun* "використовується спочатку як показник теперішнього часу, то при його вживанні в претериті та збереженні загальної схеми конструкції виникає перифраза з семантикою минулого часу" [Резнікова 2003, с. 76]. Тому, коли з'являється необхідність описувати події, що відбулися, і використовувати конструкцію в минулому часі (наприклад, в хроніках), її починають вживати по аналогії з презенсом в претериті (40%).

17) *der könig in groszen zorn gegen den ritter fallen thet [DWB]* (*король внаслідок великого гніву щодо до лицаря*);

18) *die ritter in kurtzer zeit in Engelland ankommen theten [DWB]* (*лицарі незабаром прибули в Англію*).

Ймовірно, використання *претерита* конструкції *tun*+інфінітив пов'язано також із тим, що носії мови сприймали її як *синонімічний засіб аналітичної форми перфекту* з *haben*. Обидві конструкції утворені дистанціюванням десемантизованих допоміжних дієслів і незмінної форми лексичного дієслова. Підтвердженням правдоподібності цієї версії може служити тлумачення конструкцій з *haben* і *tun* в "Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm" як описових форм претерита: "Die umschreibung des praeteritums erfolgt im allgemeinen für transitive verben durch *haben*, für intransitive durch *sein* oder *werden*" (опис претерита здійснюється, загалом, для перехідних дієслів через *haben*, для неперехідних через *sein* або *werden*), "*thun* mit infin. wird dann wie das mnl. *doen* und engl. *do* auxiliar verwendet zur umschreibung des einfachen verbs [...] zur umschreibung des präteritums" (*thun* з інфінітивом використовується як нідерландський *doen* і англійський *do* в якості допоміжного дієслова для опису простого дієслова [...] для опису претерита) [DWB].

Масове вживання перифрази в ранньонововісверхньонімецькій мові в презенсі та претериті є свідченням функціонування конструкції як засобу відмінювання смислового дієслова не лише в теперішньому, але і в минулому часі. В усіх проаналізованих типах текстів ранньонововісверхньонімецького періоду (художніх, богословських, юридичних та ін.), окрім хронік, переважає вживання перифрастичної конструкції в теперішньому часі, який, окрім актуальних подій, виражає значення, що слідує за моментом мовлення або

передують йому. Це свідчить про первинність форм теперішнього часу по відношенню до інших часових форм.

Результати дослідження можуть слугувати основою подальшої наукової розробки питань функціонування аналітичних конструкцій в історії німецької мови та на сучасному етапі, проведення типологічного аналізу аналітичних конструкцій в германських мовах.

Література

Адмони В. Г. Исторический синтаксис немецкого языка / В. Г. Адмони. – М. : Высшая школа, 1963. – 335 с. Бах А. История немецкого языка / А. Бах. – М. : Эдиториал УРСС, 2011. – 344 с. Жирмунский В. М. История немецкого языка / В. М. Жирмунский. – М. : Высшая школа, 1965. – 406 с. Резникова Т. И. Грамматикализация конструкций с глаголом "делать": типология и семантика : дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Резникова Татьяна Исидоровна. – М., 2003. – 143 с. Gryphius A. Lyrische Gedichte [Hrsg. von H. Palm] / A. Gryphius. – Tübingen, 1884. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.archive.org/stream/andreasgryphius02grypgoog/andreasgryphius02grypgoog_djvu.txt. – Назв. с титул. екрана. DWB: *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm*. – [Электронный ресурс] : Режим доступа : <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GT04069>. – Назв. с титул. екрана. HC: *Heidelberg Corpus* / Langer N. Linguistic Purism in Action. How auxiliary tun was stigmatized in Early New High German. – Berlin, New York : Walter de Gruyter, 2001. – S. 225–263. WIKI: *Wikisource: Frühneuhochdeutsche Texte – Quellen und Volltexte*. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://de.wikisource.org/wiki/Kategorie:Fr%C3%BChneuhochdeutsch>. – Назв. с титул. екрана.

УДК: 811.111;81'373.46;81'23

ХИЖНЯК М. М.

(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙ В ТЕРМІНАХ ОБЕРТАЛЬНОГО РУХУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті аналізуються метафоричні значення англійських дієслів обертального руху. Детально розглядається процес формування та розвитку тих значень, які описують емоційний стан людини. Особлива увага приділяється виявленню залежності розвитку метафоричних значень від гнучкості семантичних параметрів обертання.

Ключові слова: англійська мова, дієслова обертального руху, метафора, домен-джерело, домен-ціль, емоції, семантичні параметри.

Хижняк М. Н. Особенности репрезентации эмоций в терминах вращательного движения в английском языке.

В статье анализируются метафорические значения английских глаголов вращательного движения. Подробно рассматривается процесс формирования и развития тех значений, которые описывают эмоциональное состояние человека. Особое внимание уделяется выявлению зависимости развития метафорических значений от гибкости семантических параметров вращения.

Ключевые слова: английский язык, глаголы вращательного движения, метафора, домен-источник, домен-цель, эмоции, семантические параметры.

Khyzhniak M. M. Peculiarities of Representation of Emotions in Terms of Rotation in English. The article deals with the analysis of metaphorical meanings of English rotation verbs. This paper helps to reveal metaphors with source domain ROTATION and target domain EMOTIONS, to define means of its representation in English. The focus is made on the dependence of the metaphorical meanings on the flexibility of some semantic parameters of rotation.

Keywords: English, rotation verbs, metaphor, source domain, target domain, emotions, semantic parameters.

Актуальність статті. Останнім часом спостерігається інтерес до вивчення метафоризації як способу пізнання та вербалізації уявлень про світ [Будаєв 2009; Калугіна 2012; Коляденко 2009; Лакофф 2004; Шепель 2010; Kovescses 2002]. Метафору ми розуміємо, слідом за З. Ковечеш [Kovescses 2002, с. 4], як когнітивну операцію, в результаті якої один концептуальний домен (КД_{ЦІЛЬ}) репрезентується в термінах іншого (КД_{ДЖЕРЕЛО}), знання про який сформувалися на основі досвіду. В цій роботі в якості КД_{ДЖЕРЕЛО} розглядається ОБЕРТАННЯ, а КД_{ЦІЛЬ} виступає ЗМІНА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ. Метафоричні вживання ДОР є можливими за рахунок іншого наповнення семантичних параметрів.

Незважаючи на те, що концептуалізація уявлень про зміну емоційного стану людини на основі знань про матеріальні домени неодноразово слугувала предметом різноаспектних досліджень [Гусейн-Заде 2011; Клобуков 1997; Цзоянь 2011], репрезентація уявлень про емотивну сферу в термінах обертального руху залишилася поза увагою дослідників. Тому в